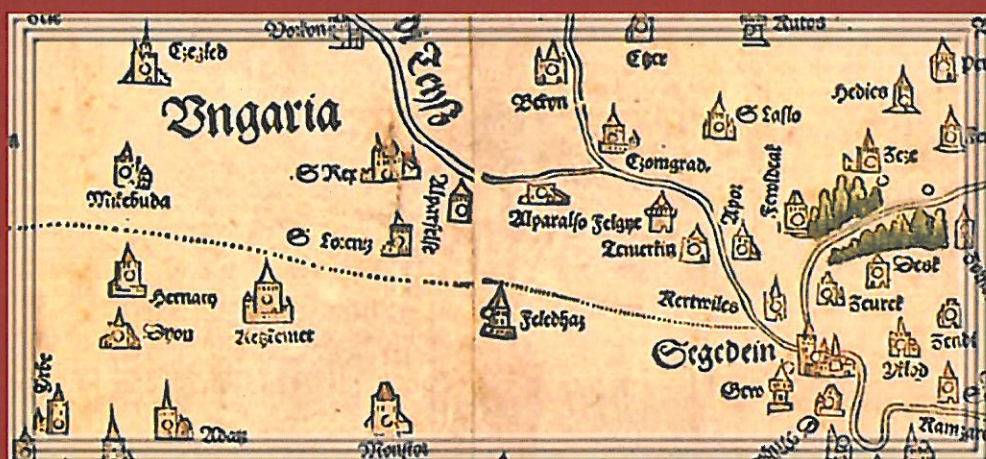

KÖZÉPKORTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 8.

SZEGEDI KÖZÉPKORÁSZ MŰHELY
2015

Középkortörténeti tanulmányok 8.

*A VIII. Medievalisztikai PhD-konferencia
(Szeged, 2013. június 17–19.)
előadásai*

Szerkesztette:
Tóber Márta
Maléth Ágnes

Szegedi Középkorász Műhely
Szeged 2015

Vizsgálati szempont egy 15. századi arisztokrata működéséhez – Perényi János tárnokmester pecsétjei*

Perényi János életpályájával 2009-től foglalkozom. Az azóta eltelt időben megjelent tanulmányaimban életpályája vázlatát, a királyi hatalomhoz és a hatalmasokhoz fűződő viszonyát, valamint az országtanácsban belül elfoglalt helyzetét, és politikai pályafutásának kezdetét taglaltam.¹ A jelenleg megjelenés alatt álló írásaiban családjának birtoklástörténetét, rezidencia használatát vizsgáltam.² Ezek a vonatkozó szakirodalom megállapításain kívül nagyrészt a már kiadott okleveles anyagon és saját gyűjtésű forrásokon alapulnak. Jelen dolgozatomban külföldön töltött tanulmányaim, és szakmai gyakorlataim során végzett anyaggyűjtő munkám eredményeimet kívánom összegezni.³ Az MNL OL DL és a felső-magyarországi tárnoki és szabad királyi városok levéltári anyaga alapján összegyűjtöttem a Perényi János által kiadott, vagy megerősített iratokat.⁴ A kiindulási alapot az MNL OL DL–DF adatbázisa szolgálta.⁵ Mivel elsősorban az iratokon fellelhető pecsétek érdekeltek, ezért a külföldön őrzött oklevelek és levelek eredetiben való megtekintése nélkülözhetetlen volt. Ezekről színes fotómásolatokat készítettem.

Az elvégzett kutatómunka eredményeként létrehoztam egy adatbázist, mely a Perényi János élete során maga által kiadott, vagy megerősített iratokat, és a rajtuk lévő pecsétet tartalmazza. Ezeket egy összegző táblázatban dolgozatom végén mellékletben közlöm is.⁶ Nem lehetett volna teljes a munka, ha az 1439 és 1457 között kiadott sokpecsétetes okleveleket nem lajstromoztam volna. A 65 iratot magába foglaló adatbázis építéséről, és a belőle levont első következtetésekről publikált írásaim hamarosan a nagyközönség számára is olvasható lesz.⁷

A fentebb ismertetett forrásbázis és megelőző kutatás alapján tanulmányomban arra keresem a választ, hogy Perényi pecséthasználata tükrözte-e az országos politikához fűződő viszonyát, abban betöltött szerepét, pártállását. Mindehhez a középkori bírói hivatalok működéséről, pecséthasználatáról született szakirodalmi munkák, már megjelent itineráriumok és politikatörténeti értekezések eredményeit is felhasználom.

A tárnokmesteri pecséthasználatról

A tárnokmesteri hivatalról, vagy a tárnoki székről készült munkákban nem elemzik a tárnokmesteri pecséthasználatot.⁸ Szentpétery Imre művében a tárnoki hivatal oklevéladó működésének tárgyalása során a megerősítő pecsétekre nem tér ki.⁹ Kumorovitz L. Bernát átfogó pecsétmunkája sem tárgyalja kimerítőbben a kérdéskört.¹⁰ Pecsétmutatók, közlések alap-

*A szerző az MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában Kutatócsoport tagja. A tanulmány elkészítését támogatta a Debreceni Egyetem belső kutatási pályázata.

¹ NOVÁK 2011.; NOVÁK 2012.; NOVÁK 2013.; NOVÁK 2014.

² NOVÁK BIRTOKLÁSTÖRTÉNET; NOVÁK REZIDENCIA.

³ Prešovská Univerzita Filozofická Fakulta Inštitút histórie 2011/2012. Prešov, Szlovákia. Erasmus LLP; Archiv mesta Košice 2013. márc. 1.–aug. 31. Košice, Szlovákia. Campus Hungary szakmai gyakorlat.

⁴ ŠAP PP; ŠAP PB; ŠAB PT; AMK; AHMB.

⁵ MNL OL DL–DF.

⁶ L. mellékletet. A továbbiakban az említett oklevelekre a táblázat sorszámaival hivatkozom.

⁷ NOVÁK SOKPECSÉTES; NOVÁK SEALS.

⁸ BORECZKY 1904.; SZENTPÉTERY Ifj. 1934.

⁹ SZENTPÉTERY 1995. 226–227.

¹⁰ KUMOROVITZ 1993.

ján sem vonható le helytálló és egyértelmű következtetés.¹¹ A pecsétani kutatások paragon hagyták ezt a területet. Egyrészt a tárnokmesteri hivatal oklevéladásának gyakorisága fél úton helyezhető el más bírói hivatalok és az udvari méltóságviselők között – mint ahogy azt alább bővebben kifejtem.¹² Másrészt a tárnokmesteri levelek zöme, és velük együtt a pecsétek is nem a MNL OL DL anyagában találhatóak, hanem olyan városi levéltárakban vannak, melyeket az első világháború után elcsatoltak. Ettől kezdve ezek az anyagok online csak fekete-fehér mikrofilmen kutathatók, melyeken a pecsétek nem láthatóak.¹³ Általános, nagyobb kor-szakot átfogó következtetések levonására így még várnunk kell. Jelen munkámban sem kívánom pótolni ezt a hiányosságot, hiszen a rendelkezésemre álló források nem elegendőek. Ezért a már ismert pecsétani munkák alapján vagyok kénytelen meghatározni a tárnokmesteri pecséthasználat körvonalait.

A középkori magyar írásbeliség fejlődésével arányosan nőtt az oklevélkiadó testületek száma.¹⁴ Az udvari kúriák számára mindig mintát jelentett a királyi pecséthasználat. Az oklevéladás sokrétűsége a kancelláriával rendelkező fórumok a 15. század elejére bevezették a kisebb pecsétet, majd a középpecsétet, a szakirodalom szerint még nem királyi ellenpecsétekről is van tudomásunk.¹⁵ Az országbírói kúria terheltsége már a 14. század első harmadában több pecsét használatát követelte meg. Azt megelőzően csupán az országbírói nagypecsét és az országbíró gyűrűspecsjét volt használatban, de feltételezhetően már 1328-tól, de 1331-től biztosan volt országbírói kispecsét is. A kúriai eljárás során használtak alsóországbírói és országbírói ítélőmesteri pecsétet is. Az imént felsorolt öt különböző pecsétet hozzá kell adnunk a bírságszedők saját pecsétjét is.¹⁶ Az országbírói hivatal pecséthasználatát a Zsigmond-korban sem mutatott egyszerűbb működést. A nagyobb iratszám az országbírói pecséthasználat elemzését megkönnyíti. A kutató számára lehetőség nyílik arra, hogy nagy biztonsággal meghatározza, melyik pecsétet milyen iratra, ki és hol nyomhatta.¹⁷

A tárnokmester feladatköre az Anjouk alatt vált el a királyi kincstartói feladatokról, és a történettudományi vizsgálatok alapján 1405-re a városi polgárság feljebbviteli bíróságává vált az általa vezetett hivatal.¹⁸ Ezt követően nem sokkal kivált a királyi udvarból és Buda városában működött.¹⁹ 1456-ben került kiadásra az a tárnoki statútum, mely alapján a tárnoki ítélőszék eljárási szokásjogát írásban rögzítették.²⁰ A tárnoki hivatal és az ítélőszék tehát csak a városi polgárság számára biztosított jogi színteret. A népesség és társadalomtörténeti kutatások kimutatták, hogy a városi polgárság száma elenyésző volt a nemességhez képest valamint egyfajta elzárkózottsággal viseltettek a városi polgárok mind az országos politikától, mind a nemességgel való viszálykodástól.²¹ Ebből következőleg, a tárnokmesteri hivatal megalakulásától számítva Mátyás király uralkodásáig az országbírói, vagy a nádori ügyek számához képest elenyésző számú eljárást folytatott a tárnokmester. Rozgonyi János tárnokmester (1434–1438) hivatali ideje alatt például csak 12 db levelet adott ki, míg Bátori István országbíró

¹¹ Régebbi kiadványok: WAGNER 1778. 129–134.; PRAY. Mutatók: CZOBOR 1872.; CSÁNKI. Közlések: HEGEDŰS 2000.; KUMOROVITZ 1993. 136–146.; SUNKÓ. Kiállítás katalógusok: MŰVÉSZET ZSIGMOND; MŰVÉSZET LAJOS; BANDI 1991.; BANDI 1993.

¹² Ez a probléma az archontológiai vizsgálatok során is felvetődik. FÜGEDI 1970. 19.

¹³ Rozgonyi János tárnokmestertől az MNL OL DL–DF adatbázis alapján egy olyan levél sem maradt fenn, melyet az OL őriz.

¹⁴ SZENTPÉTERY 1995. 213.

¹⁵ KUMOROVITZ 1993. 76.

¹⁶ BERTÉNYI 1976. 216–218.

¹⁷ Az országbírói pecséthasználatra az irodalmat és egy vizsgálati példát l. C. TÓTH 2010.

¹⁸ BORECZKY 1904.

¹⁹ SZENTPÉTERY 1995. 226.

²⁰ SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 549.

²¹ SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 536. Vö. KUBINYI 1979.

(1435-1440) nevéhez ugyanebben az időszakban több mint 400 oklevél köthető.²² A tárnoki hivatal esetében tehát nem beszélhetünk tömeges oklevéladásról.

A tárnokmester által kiadott iratok zömét a tárnoki városoknak címzett *missilis* levelek tették ki. A tárnoki ítélőszék összehívása a 15. század elejétől kezdve egyre sűrűbben történt meg. A meghívó levelek kiküldését vagy királyi, kormányzói, vagy polgári kérésre a tárnokmester küldte ki.²³ Ezek a tárnokmester pecsétjével kerültek lezárásra. A tárnoki ítélőszéken hozott döntéseket privilégialis formában kiállított ítéletlevelekben rögzítették.²⁴ A formai követelményeknek megfelelően ezeket függőpecséttel látták el. Az ítéletleveleket ífj. Szentpétery Imre kutatásai alapján jórészt a tárnokmester maga adta ki.²⁵ Ezért nem jellemző erre a hivatalra, mint a nádori, vagy az országbírói hivatalra, hogy az altárnokmester saját pecsétjével, vagy a tárnokmester által otthagyott pecséttel hitelesítsen. Más nyílt parancsokat is adott ki a tárnokmester saját nevében, általában a polgárok kérésére. A tárnokmester ezekben arra figyelmeztet, hogy a városok fölött csak a király és ő ítélkezhet.²⁶ A tárnoki jogkörben kiadott leveleket tehát csak a tárnokmester adhatta ki, így anélkül hogy téves megállapításra jutnánk kijelenthetjük, hogy a tárnokmesteri hivatal működése nem kívánta meg a különböző pecsétek használatát a bírói eljárások során.

A tárnokmester ugyanakkor azon kívül, hogy tisztségviselő, általában nagybirtokos is. Ezért gyakran magánügyekben is ad ki levelet. Ezeknek a nagy része nyugta, *missilis*, melynek a jogi közhitelősége másodlagos. A magánügyben kiadott, jogi következményt maga után vonó, saját nevében kiadott oklevél azonban a saját, csak kizárólag a személyhez kötött pecséttel ellátva ritkán autentikus. Ezért igyekeztek azt egy hiteleshellyel átíratni, és közhitelű pecséttel megerősíteni.²⁷ Tisztség betöltőinek tárnokmesteri körirat nélküli pecsétjei közül keveset ismerünk.²⁸ Nem került elő olyan pecsét sem, mely egyértelműen csak Perényi János személyéhez, és nem hivatalához köthető, amit egyidejűleg használt volna tárnokmesteri pecsétjével. Természetesen nem jelenthetjük ki, hogy ilyen nem is létezett. Annak nem létét azonban magánügyben kiadott oklevelei bizonyítják, hiszen azokon is tárnokmesteri pecsétjei szerepelnek. Vagyis magán és hivatali pecsétje között nem tudunk, nem kell különbséget tennünk. Ezt az állítást erősíti meg az a tény is, hogy sokpecsétetes okleveleken is a hivatali ügyben, vagy magánügyben kiadott iratokon lévő pecséteket használja Perényi. Szemben például Garai László nádorral, Pálóczi László országbíróval, és Újlaki Miklós macsói bánnal.²⁹

Pecsétváltásokról általában

Kumorovitz L. Bernát szfragisztikai adatgyűjtése és az ő munkáját folytató kutatók tevékenységéből van tudomásunk, hogy a középkorban általában, és a Magyar Királyság területén is egy adott személy mikor készített új pecsétet saját maga számára. Királyaink kettős-pecsétjének történetéből egy bizonyíthatóan megtörtént lopási esetről van tudomásunk, nevezetesen I. Lajos első kettős-pecsétjének tipáriumát 1363-ban boszniai hadjárata során ellopták a kancellár sátrából, ezért új pecsétet vésztett. A visszaélések elkerülése véget, az összes olyan privilégiumot bekérte a kancelláriába, melyet az első pecséttel adtak ki, és egy meg-

²² Az MNL OL DL–DF adatbázis alapján.

²³ SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 517.

²⁴ SZENTPÉTERY 1995. 227.

²⁵ Tárnoki ítélőszéket az altárnokmester a 15. század első felében még ritkán tartott, ebben az esetben saját neve alatt adott ki ítéletlevelet. SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 528. A tárnokmesteri hivatal önálló kancelláriával nem rendelkezett, így a tárnokmester saját pecsétjével erősítette meg okleveleit. SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 530.

²⁶ SZENTPÉTERY 1995. 141.

²⁷ SZENTPÉTERY 1995. 242.

²⁸ Kusalyi Jakch György tárnokmesternek „hivatali” pecsétjét közli: EMÖDI 1996. 60. „Magánpecsétjét”: HEGEDŰS 2000. 112.

²⁹ NOVAK SEALS.

erősítő záradék kíséretében az új kettőspeccsétet is ráfüggesztették.³⁰ Lopáson kívül a peccsét-nyomó elvesztése sérülése okán is vésethettek új peccsétet a testületek, vagy személyek.³¹ Ebben az esetben az új peccsét vált autentikussá, és a régít nem fogadták el.³² A királyi peccsét-használatban akkor fordult elő új peccsét készítése, ha az uralkodó új címet, titulust vett fel. A legjobb példa erre Zsigmond király, aki három kettőspeccsétet és hat titkospeccsétet használt uralkodása során gyűrűs és középpeccsétjei mellett. Az újabb titkospeccsét elkészítésére a cseh választófejedelemi cím, a német királyi, cseh királyi, német-római császári korona elnyerése szolgáltatott okot.³³ Az írásbeliséghez hasonlóan a világi urak peccsét-használata is követte a királyi udvar mintáját.³⁴ Vagyis, ha egy világi előkelő új tisztséget, vagy címet nyert el az uralkodótól, akkor ezt igyekezett a peccsétjében is kifejezni.³⁵

Perényi János ismert peccsétjei

Perényi élete során legkevesebb 64 dokumentumot adott ki saját jogon, vagy az országnagyokkal együtt. Ezen kívül peccsétjével erősített meg további 3 oklevelet,³⁶ és peccsét nélkül eskütársként szerepelt további 2 szerződésben.³⁷ A peccsétjével ellátott dokumentumok közül 55 maradt fenn mára eredetiben. Azonosítható peccsét, töredék, vagy lenyomat ezek közül csak 33 darabon látható. Köztük találunk magán, hivatali okleveleket, missilis leveleket, valamint sokpeccsétes szerződéseket, egyezményeket, leveleket. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy Perényi János legkevesebb négy peccsétet használt élete során. 1. peccsétjét leszámítva mindegyik lenyomat feltűnik missilis levélen, nyugtán, megállapodáson és sokpeccsétes oklevélen egyaránt.³⁸ A peccsétek használata nem különíthető el keltezési helyek szerint sem. Olybá tűnik, hogy peccsét-használati metódusára az időrenden kívül más magyarázat nem található. A peccsétek feltűnésének biztos időszakai a következőképpen alakultak:

1. peccsét³⁹ – Perényi János körirattal: 1424. jan. 31.
2. peccsét⁴⁰ – Perényi János körirattal: 1436. júl. 18. és 1440. jún. 29-től 1443. febr. 2-ig.
3. peccsét⁴¹ – Perényi János tárnokmester körirattal: 1439. márc. 15., 1446. dec. 30-tól 1451. ápr. 20-ig, és 1456. márc. 19-től 1458. febr. 28-ig.
4. peccsét⁴² – Perényi János tárnokmester körirattal: 1452. márc. 5-től 1454. szept. 24-ig.

Első peccsétjét 1424-ből ismerjük,⁴³ a levelet Perényi Imre fia Jánosként adja ki, és egyben ez az első ismert általa kiadott irat. Feltehetőleg édesapja, Perényi Imre titkos kancellár⁴⁴ (1405-1418), nagybátyja Perényi Miklós szörényi bán⁴⁵ (1390-1391), és unokatestvére

³⁰ BERTÉNYI 2006. 249.

³¹ Egri káptalan kisebb peccsétjét II. Ulászló 1511-ben az elhasználódás következtében megújította. SOLYMOSI 2010. 395.

³² Az egri káptalan levelesítése után Mátyás király visszaadta a peccsétnyomót, de módosítva. SOLYMOSI 2010. 393.

³³ KUMOROVITZ 1937.; MŰVÉSZET ZSIGMOND 13–26. Újabb: KÖRMENDI 2014.

³⁴ KUMOROVITZ 1993. 59.; KÖRMENDI 2009. 392.

³⁵ Például Hunyadi János, vagy Pálóczi László és Garai László. Vö. NOVÁK SEALS.

³⁶ T. 8. 9. és 14.

³⁷ T. 13. és 37.

³⁸ T. 2. peccsét: magánügy: 3. sokpeccsétes: 8. és levél: 2.; 3. peccsét: magánügy: 21. és sokpeccsétes 65. levél: 20. ítéletlevél: 4.; 4. peccsét: sokpeccsétes: 35. levél: 36. ítéletlevél: 40.

³⁹ Ép lenyomat: 1424. jan. 31. MNL OL DL 11 470.

⁴⁰ Ép lenyomat: 1436. júl. 18. MNL OL DL 12 937.

⁴¹ Ép lenyomat: 1451. ápr. 20. MNL OL DL 70 241.

⁴² Ép lenyomat: 1452. szept. 20. MNL OL DL 70 900. L. még NOVÁK SEALS.

⁴³ T. 1.

⁴⁴ MNL OL DL 75 406.

⁴⁵ MNL OL DL 8837.

Perényi Miklós lovászmester⁴⁶ (1420-1428) pecsétje nyomán vésette pecsétjét.⁴⁷ Imre titkos kancellár 1418-as, unokatestvére Miklós lovászmester 1428-as halálát követően János váltta Perényi család terebesi ágának legidősebb férfitagjává.⁴⁸ Testvére 1437-es halálával⁴⁹ az egyetlen nagykorú férfi lett, így már gyakrabban találkozunk vele a forrásokban. 1431-ben nyerte el az asztalnokmesteri méltóságot, melyhez társul 1435-től zempléni ispáni tisztsége.⁵⁰ Elképzelhető, hogy új tisztségeinek megszerzése okán vésette 2. pecsétjét, melynek első fennmaradt példánya 1436. július 18-ról ismert.⁵¹ Ezeken a véseteken csak a neve szerepel,⁵² tekinthetnénk magánpecsétjének is, de – mint később látni fogjuk – tárnokmesteri pecsétjeit is használja sokpecsétetes okleveleken és magánjellegű iratokon. Zsigmond király halálát követően, Albert király tanácsában tárnokmesterként kapott helyett, méltóságsorban 1438. szeptember 8-án már így említik.⁵³ 3. pecsétjét ekkor készíthette, mely már tárnokmesteri körirattal rendelkezik. 1439. március 15-én első ránc maradt tárnoki ítéletlevelét ezzel erősíti meg.⁵⁴

A képlet eddig egyszerűnek tűnik. Bárói család sarjaként, majd nagybirtokosként és udvari méltóságviselőként szüksége volt pecsétre. 1. pecsétjének későbbi sorsáról nem tudunk, elhagyhatta, használhatatlanná is válhatott, vagy nem érezte rangjához méltónak. Később ez nem is tűnt fel többé. Tudjuk, hogy az udvari tisztségeket nem tüntették fel pecsétjeiken a bárók, ezért tett így Perényi is. A tárnokmesteri méltóság azonban már országos bírói tisztség, így elvárható volt, hogy a báró pecsétjében is feltüntesse. Új pecsét vésetése tehát szintén elfogadható.

Perényi pecséthasználata a polgárháború alatt

Pecséthasználati metódusában az első érthetetlen változás Albert király halálával következik be. Perényit tárnokmesterként említik a források, tekintélye rendületlen, hiszen a III. Ulászló lengyel királyt a magyar trónra meghívó követség tagja.⁵⁵ Feltehetően már 1440. március 9-én is,⁵⁶ de 1440. június 29-én 1440. július 17-én biztosan ismét 2. pecsétjét használja.⁵⁷ Az említett oklevelek mindegyike sokpecsétetes, és arra gondolhatnánk, hogy az országos bírálathoz hasonlóan nem „hivatali” hanem „magánpecsétjét” használja ilyen jellegű iratok megerősítéseként. Későbbi példák azonban bizonyítják,⁵⁸ hogy nem ez volt pecsétváltásának az oka. Mi állhatott tehát ennek a hátterében? Vajon törvényes uralkodó nélkül nem használhatta tárnokmesteri pecsétjét?

Utóbbi kérdésre nemleges választ kell adnunk. Ha ugyanis összehasonlítjuk az 1439. május 30-án,⁵⁹ 1439. szeptember 17-én⁶⁰ és a 1440. június 29-én⁶¹ kiadott okleveleken lévő pecséteket akkor azt látjuk, hogy Hédervári Lőrinc nádor és Pálóci László udvarmester mindhárom, Garai László macsói bán és Tallóci Matkó szlavón bán utóbbi két esetben is ugyan azt

⁴⁶ MNL OL DL 39 284. I. MŰVÉSZET ZSIGMOND 466. és MNL OL DL 39 287.

⁴⁷ ENGEL 2001. Perényi János elődeihez hasonlóan, családi címerét vésette a pecsétjére. A címer leírását l. KOMÁROMY 1887. 135.

⁴⁸ NOVÁK 2014. 397.

⁴⁹ U. o.

⁵⁰ ENGEL 2001.

⁵¹ T. 3.

⁵² 1. pecsét: IOHANNES DE PEREN vö. MNL OL DL 11470. 2. pecsét: S.johannis.de.perin.

⁵³ ENGEL 2001.

⁵⁴ T. 4.

⁵⁵ MNL OL DF 289 005.

⁵⁶ T. 7.

⁵⁷ T. 8.

⁵⁸ L. t. 35. és 65.

⁵⁹ MNL OL DF 258 081. HHStAAUR, 1439. V. 30.

⁶⁰ MNL OL DL 39 290.

⁶¹ MNL OL DF 289 006. AGADWNr.5575. A pecsétek fekete-fehér fotóit Engel Pál rendelte meg, magam Lövei Pál jóvoltából tekinthettem meg őket, ezért őt köszönet illeti.

a pecsétet használta. Sajnos a felsoroltak közül csak az 1440. június 29-ét erősítette meg Perényi is, de talán e nélkül is elegendő bizonyítékul szolgálnak az említett oklevelek. Nagyobb bizonyosságot az eddig még nem vizsgált három Varsóban őrzött sokpecsés oklevél másolatának megérkezése után nyerhetünk.⁶² De ha nem ez, akkor mi állhat a Perényi pecséthasználata mögött?

Tudjuk, hogy 1442. márc. 27-én és 1443. febr. 2-án is 2. pecsétjét használja, bár magát tárnokmesternek nevezi végig.⁶³ Az azonban koránt sem biztos, hogy Ulászló király udvarában is így tartották őt számon. Engel Pál korszakra vonatkozó archontológiai munkája szerint Perényi János először 1438. szept. 8. és 1443. febr. 2. között viselte a tárnokmesteri tisztséget. Ország János pedig 1443. ápr. 4. és 1444. ápr. 18. között, de máj. 23-án már volt tárnokmesterként említik. 1444. febr. 22-én kelt méltóságsor azonban üresedést jelez.⁶⁴ 1445. jún. 30-tól ismét Perényi tölti be a méltóságot egészen 1458-ig. Ifj. Szentpétery Imre tárnokmesteri archontológiájában 1441 és 1444 között V. László tárnokmestereként veszi lajstromba Perényit. Ugyanitt pedig Országot – igaz Mihályt és nem pedig Jánost – Ulászló tárnokmesterének tartja.⁶⁵ Művében sajnos nem hivatkozta forrásait. Azonban mégis őt igazolja az, hogy Ország tárnokmesterségére Engel, Ulászló által kiadott levelekre, és egy budai káptalan előtt tett adományra hivatkozik. Perényire citált hivatkozása pedig egy általa kiadott levél.⁶⁶

A következőkben ne a pártállásokat helyezzük előtérbe, hanem csupán a tényeket kövessük. Perényi nincs jelen az országnagyok között 1441-ben Márványkőnél és Szombathelyenél,⁶⁷ de 1445-ig egyetlen sokpecsés oklevélben sem említik.⁶⁸ 1441 végén Kassa város ostrománál egyik oldalon sem harcol,⁶⁹ 1443-ban pedig tisztségét Ország János tölti be. Mindebből arra következtethetünk, hogy Ulászló király kormányában nem kapott helyet, kegyvesztett lett. Bár magát továbbra is tárnokmesternek nevezi, és a „volt” szócskát sem használja, kiadott iratait nem tárnokmesteri pecsétjével hitelesíti. Pecséthasználata a közhitelűség adhat választ. Perényi ekkor nem – az országban igaz részleges, de tényleges hatalommal rendelkező – Ulászló király tárnokmestere így tárnokmesteri 3. pecsétjét nem használhatta, illetve nem lett volna hiteles. Biztosabbnak látta, hogy korábbi, mindenki által elismert Zsigmond idején használt 2. pecsétjével hitelesítsen. Sajnos az országos bíráktól analógiával nem rendelkezünk. Hédervári Lőrinc továbbra is a nádori tisztséget tölti be. Bátori István országbíró még 1440 elején leváltják,⁷⁰ Rozgonyi György pecsétjeit nem ismerjük a korszakból. Újlaki Miklós macsói bán és később erdélyi vajda sem váltott pecsétet, igaz ő megmaradt Ulászló hűségén.⁷¹ Az Ulászló ellen fellázadó Garai László macsói bán is tisztségének rövidítésével ellátott pecsétjét használja.⁷² Perényi János pecsétjével tehát egyedüli pecséthasználatot követ. Mozgató erejét ugyan nem tudjuk, mégis következetességet és tudatosságot sejtethetünk mögötte.

1444 áprilisában Perényi részt vett az országgyűlésen, amin elfogadják Ulászló dekrétumait.⁷³ Az ezt szentesítő oklevelekben Perényit csak „senior” említik – megkülönböztetésül atyafiától Perényi Péter fia Jánostól – tisztség nélkül. A várnai csata azonban új fordulatot hozott a belpolitikában. 1444 decemberében Hédervári Lőrinc nádor Perényihez írt levelében

⁶² MNL OL DF 289 005. AGADW Nr.5574.; DF 289 004 AGADW Nr.5572.; DF 289 127 AGADW Nr. 5573.

⁶³ T. 11. és 12.

⁶⁴ ENGEL 2001. Tárnokmesterek

⁶⁵ SZENTPÉTERY IFJ. 1934. 525.

⁶⁶ Vö. ENGEL 2001. Tárnokmesterek

⁶⁷ ENGEL 2001. Főrendek. 1441A-B és MNL OL DF 287 161-2.

⁶⁸ Vö. NOVÁK SOKPECSÉTES.

⁶⁹ TUTKÓ 1861. 34–35.; TÓTH-SZABÓ 1917. 187–188.

⁷⁰ ENGEL 2001.

⁷¹ NOVÁK SEALS.

⁷² MNL OL DL 13 677.

⁷³ T. 13.

békülésre szólítja fel a Pálóci Simonnal folytatott magánharcában, ugyanakkor nem nevezi tárnokmesternek.⁷⁴ Az konfliktust az 1445. májusi országgyűlésen rendezték,⁷⁵ ahol már tárnokmesterként ismerik az összegyűlt országnagyok.⁷⁶ Tisztségét tüntetik fel a polgárháborús viszonyokat rendező június 8-án Szinán aláírt oklevélben is.⁷⁷ Megerősítő pecsétje sajnos teljesen lekopott. 1446. dec. 30-án tárnokmesteri hatáskörében jár el, és itt már ismét 3. pecsétjével hitelesít.⁷⁸ Váltásának okát nem az irat tartalmában, jellegében kell keresnünk, hiszen 1448. febr. 13-án földesúri jogkörben is ezt a pecsétet használja.⁷⁹ E mögött a belpolitikai helyzet konszolidációja húzódik meg, amit már analógiával is alá tudunk támasztani. Ahogy azt korábbi tanulmányomban kimutattam az országos méltóságok közül többen 1444-1445 fordulóján pecsétet váltottak.⁸⁰ Vagyis ez esetben nem csak Perényi volt az, aki pecséthasználatában tükrözni kívánta a belpolitikai helyzet változását és saját befolyását. Meg kell említeni továbbá, hogy korábbi pecsétjét nem semmisítette meg.

A második tárnokmesteri pecsét

Érdekes jelenségnek lehet a kutató tanúja, ha Lövei Pál az 1452. márc. 5-én Bécsben kiadott sokpecsétes oklevélről szóló tanulmányt olvassa.⁸¹ Amellett, hogy ez az öt olyan oklevél egyike, melyen Hunyadi János kormányzó és az országtanács pecsétje együtt szerepel,⁸² feltűnik Perényi János tárnokmester új, 4. pecsétje. Ezt a pecsétet használta 1454. szept. 24-ig biztosan.⁸³ Úgy tűnhetne, hogy csupán megújította pecsétjét, de 1456. márc. 19-én ismét a 3. pecsét lenyomata vehető ki.⁸⁴ A 4. pecséttel többé nem hitelesít, az utolsó általa kiadott levélben is 3. pecsétje látható.⁸⁵ Miért váltott ismét pecsétet majd tért vissza legkésőbb 1456-ban ismét eredeti tárnokmesteri hitelesítőjéhez?

Vizsgáljuk meg Perényi szerepét az országos politikában 1445-től kezdve. Ez év május 11-én Frigyes német királyhoz küldött követség tagjai közé nem választották be.⁸⁶ Bár júniusban a már említett Szinánál meghozott határozat megerősítőjeként van jelen, a december 17-én, Zsámbékon kelt országgyűlési meghívók egyikét sem erősíti meg pecsétjével.⁸⁷ Az 1446. júniusi kormányzóválasztó országgyűlésen feltehetően nem volt jelen.⁸⁸ A résztvevők nagy számára való tekintettel Rákoson rendezték meg az országgyűlést, több városi követsége is jelen volt.⁸⁹ Ennek ellenére Perényitől, mint tárnokmestertől egyetlen levél sem maradt fenn ebből az időszakról, pedig a városi követek felkeresték volna a bírójukat, ahogyan ez szokásban volt.⁹⁰ 1447. január elején az országtanács újabb küldöttséget menesztenek Frigyeshez, miközben Perényi Terebesen keltezett.⁹¹ Nem meglepő tehát, hogy a 1447. jún. 1-i fegyverszüneti megállapodás aláírói között nem találjuk a nevét.⁹² Országos jelentőségű iratban 1447.

⁷⁴ ZICHY IX. 90–91. 89. sz.

⁷⁵ KNAUZ 1859. 24.

⁷⁶ MNL OL DL 13 846.

⁷⁷ T. 14.

⁷⁸ T. 15.

⁷⁹ T. 20.

⁸⁰ NOVÁK SEALS.

⁸¹ LÖVEI 2009a 112.

⁸² Vö. SZENTPÉTER 1902. 161–162.

⁸³ T. 44.

⁸⁴ T. 48.

⁸⁵ T. 69.

⁸⁶ KNAUZ 1859. 27.

⁸⁷ MNL OL DF 240 862.; DF 250 106.

⁸⁸ Az országtanácsban nem kapott helyet. Vö. ENGEL 2001. Főrendek. 1445A

⁸⁹ KNAUZ 1859. 40–41.

⁹⁰ Vö. BORECZKY 1904.

⁹¹ KNAUZ 1859. 56–57. és T: 15.

⁹² MNL OL DF 287 192.

szept. 13-án tűnik fel ismét, amikor az országnagyok felmentik Hédervári Imrét.⁹³ 1448 tavaszán Perényi folyamatosan saját birtokáról keltezett,⁹⁴ míg az országnagyok nagyrészt Budán tartózkodtak.⁹⁵ A rigómezei csatában sem vett részt,⁹⁶ az országnagyok 1449-es budai tartózkodása alatt⁹⁷ pedig Terebesről adott ki oklevelet.⁹⁸

Jól látszik tehát, hogy az ország egy jelentős birtokosa a tárnokmesteri tisztség betöltője nem volt állandó, meghatározó tagja az országtanácsnak, és nem tartózkodott Hunyadi környezetében sem. Jórészt a birtokain garázdálkodó csehek ellen harcolt. A vesztes rigómezei csata változásokat eredményezett az országos politikában. Hunyadi János eddigi „törökverő” nimbusza csorbát szenvedett, s ez a szakirodalom tanúsága szerint politikájának átgondolására sarkalta.⁹⁹ A cseh zsoldosok vezérével Jan Jiškrával fegyverszüneti megállapodásra kényszerült.¹⁰⁰ Hunyadi 1450. márc. 12. után indult el Budáról kelet felé, Jiškra irányába.¹⁰¹ A február végén Budáról oklevelet kiadó Perényi János is a kíséretében lehetett, hiszen a márc. 28-án Mezőkövesden megkötött fegyverszüneti megállapodás megerősítőjeként találkozunk vele viszont.¹⁰² 1451 elején az országnagyokkal együtt tartózkodott Perényi Budán.¹⁰³ majd szeptemberben Terebesről keltezett, Hunyadi parancsára írt a felső-magyarországi városoknak.¹⁰⁴ 1452-ben a rendelkezésre álló adatok szerint gyakran Hunyadi és az országnagyok környezetében tartózkodott. Márc. 5-én Bécsben részt vesz az osztrák rendekkel folytatott tárgyalásokon,¹⁰⁵ áprilisban Budán keltez,¹⁰⁶ aug. 24-én pedig Hunyadi részéről a Jiškrával kötött béke megerősítője.¹⁰⁷ A szerződés szövegéből kitűnik, hogy Perényi három társával, Vince váci püspökkel,¹⁰⁸ Rozgonyi Rajnalddal és Pálóci Lászlóval együtt a béke fenntartásáért is felelős. A békekötést követően füzéri birtokára tért vissza,¹⁰⁸ majd miután feltehetően eljutott hozzá V. László átadásának híre,¹⁰⁹ szeptember második felében csatlakozott Hunyadihoz Budán.¹¹⁰ Egyikük sem tagja a követségnek, ami V. Lászlót volt hivatott Bécsből hazahozni,¹¹¹ de decemberben Pozsonyban együtt fogadja a királyt Hunyadival.¹¹² A pozsonyi országgyűlés rendezi az ország birtokviszonyait, ennek következtében szerezhethet újadományt Perényi Jolsva várára V. Lászlótól.¹¹³

A fentiekből tényként szűrhető le, hogy Perényi 1449 végétől, 1450 elejétől fokozatosan nagyobb szerepet töltött be Hunyadi János kormányzó politikájában. Amellett, hogy az országnagyok tanácsának döntéseibe is beleszólhatott, részt vett a bécsi tárgyalásokon, és biztos szövetségese Hunyadinak Jiškra ellen az északkeleti országrészben. A politikai súlyának növekedése vezethette arra Perényit, hogy ezt hitelesítő pecsétjében is hirdesse.

⁹³ SZENTPÉTERY 1902. 155.

⁹⁴ T. 20–24.

⁹⁵ KNAUZ 1859. 79–81.

⁹⁶ ENGEL 2001. Főrendek. 1448A

⁹⁷ KNAUZ 1859. 87–90.

⁹⁸ T. 25.

⁹⁹ PÁLÓSFALVI 2004. 198.

¹⁰⁰ U. o. 203.

¹⁰¹ ENGEL 1984. 984.

¹⁰² T. 29.

¹⁰³ T. 32.

¹⁰⁴ T. 34.

¹⁰⁵ LÖVEI 2009a 112.

¹⁰⁶ T. 36.

¹⁰⁷ T. 37.

¹⁰⁸ T. 39.

¹⁰⁹ Frigyes szeptember 4-én adja át V. Lászlót Cilleinek. ÁLDÁSY 1910. 554.

¹¹⁰ T. 40. Vö. ENGEL 1984. 986.

¹¹¹ ÁLDÁSY 1910. 555.

¹¹² T. 41. Vö. ENGEL 1984. 986.

¹¹³ MNL OL DL 14 627–8.

1452 végén ugyan Hunyadi lemond kormányzóságáról, viszont főkapitányi címet nyer el, ezzel pedig a hatalom ténylegesen az ő kezében összpontosul. 1453-ban ezért a befolyásos országnagyoktól kezdett elszigetelődni. 1453-ban együttműködési szerződést írt alá Szécsi Dénes, Újlaki Miklós, Garai László és Pálóczi László, mely egyértelműen Hunyadi ellen irányul.¹¹⁴ Perényi ehhez a szövetséghez nem csatlakozott. 1453-ból nem ismerünk általa kiadott levelet. 1454-ben többször Budáról keltez, leveleit 4. pecsétjével erősíti meg,¹¹⁵ novemberben pedig Terebesen gyűlést tart a rabló zsoldosok elleni védelem ügyében.¹¹⁶ 1455-ben kiadott pecsétetes levelet nem ismerünk tőle. Országgyűlésen, követségben, hadjáratban, vagy szerződésben nem találkozunk a nevével. Következő kiadott levele 1456-ból származik, és ezen már ismét 3. pecsétjét látjuk viszont.¹¹⁷

Feltehetően az 1455-ös évben, vagy 1456 elején tért vissza korábban használt pecsétjéhez. Pecsétváltása mögött ismét politikai manőverezését vélhetjük felfedezni. 4. pecsétjét annak kifejezése okán vésette, hogy Hunyadi János kormányzó híve, egyik legfőbb támasza a csehek ellen az északkeleti országrészben. V. László visszatérése, és a Hunyadi ellen formálódó politikai légkör azonban arra figyelmeztette, hogy rossz oldalon foglalt állást. Kiútkeresési kísérlete lehetett az, hogy V. Lászlóhoz közeledett, melyet a király újadománnyal honorált Perényi összes birtokára.¹¹⁸ 1456 márciusától kezd ismét részt venni az országos politikában, elsősorban a rabló zsoldosok elleni harcok megszervezésében.¹¹⁹ Kiadott levelein 3. pecsétjét használja, aláírásaiban pedig László király tárnokmesterének, majd később felső részek kapitányának is nevezi magát.¹²⁰ Ezen minőségében Jiškrával együtt harcol Hunyadi sógorával, Szilágyi Mihállyal, akivel 1457. szept. 8-án Kassán kötöttek békét.¹²¹ A király halálát követően az országnagyokkal együtt Budán tanácskozott legkésőbb 1457. nov. 29-től egészen dec. 6-ig.¹²² A királyválasztó országgyűlésig az északkeleti országrész felelőssévé nevezik ki.¹²³

Felmerülhet a kérdés, vajon tényleg ennyire fontosnak tekintette-e Perényi János politikai pártállásának hangsúlyozását, hogy pecsétjein keresztül is reprezentálja azt. Tudjuk, hogy a királyi pecséthasználat fontos eszköze volt a propagandának.¹²⁴ Egy főúr pecsétje nem csak családi származását és tisztségét volt hivatott hirdetni, hanem hatalmának reprezentálását is. Perényi tárnokmester hatalmának kimutatására a saját – feltehetőleg általa megrendelt¹²⁵ – márvány sírkövét is felhasználta. A szokatlanul tartalmas és hosszú sírkő körirat Zsigmond alatt betöltött asztalnokmesteri tisztségét és Albert királynak tett tárnokmesteri szolgálatát örökíti meg. Emellett a sírkövön megjelenik a Sárkány-rend, az aragóniai Kanna-rend jelképe, valamint az angol Lancaster-ház devízája, az SS lánc.¹²⁶ Az örök emléknak állított vörös márványtömb így zsúfolt hatást kelt, de tartalmaz mindent, ami egy főúr büszke lehet.¹²⁷ Kivéve azt, hogy V. László tárnokmestere, és a felső részek kapitánya is volt egykoron Perényi János. Bár Mátyás király országglása idején nem is volt kedvező eme múltbéli tisztségek emlegetése. Talán ez is véletlen? Vagy egy tudatos főúri reprezentáció mementója?

¹¹⁴ MNL OL DF 287 204.

¹¹⁵ T. 42–44.

¹¹⁶ T. 45.

¹¹⁷ T. 48.

¹¹⁸ MNL OL DL 14 909.

¹¹⁹ T. 51–53. 55. 57–59.

¹²⁰ U. o.

¹²¹ T. 61.

¹²² T. 63–67.

¹²³ NOVÁK 2013. 159.

¹²⁴ KÖRMENDI 2014.

¹²⁵ LÖVEI 2009b 83. Lövei megállapítása szerint Perényi János testvére, István sírkövével együtt rendelkezhet rá. Feliratát azonban csak később vésethette rá.

¹²⁶ BÁRÁNY 2013. 16–20.

¹²⁷ ENGEL–LÖVEI–VARGA 1983. 37–38. 215.

Összegzés

Dolgozatomban csak Perényi János pecséthasználatára koncentráltam. Nem állítom, hogy politikai szerepvállalását, a hatalmasokhoz fűzött viszonyát csupán ezek alapján ábrázolhatjuk. Szükség van átfogóbb forráselemzésre. Nem csak az általa kiadott levelek, de a róla, sőt neki írt levelek is hordoznak erre vonatkozó információkat. Sajnos a Perényi család nádori ágának nem maradt fenn egybefüggő leveles anyaga, így csak elvértve találunk neki szóló leveleket, hiába mutatható ki élénk levelezése a városokkal. Alapos forráskritikával és a lehető legtöbb utalás felkutatásával Perényi János itineráriuma is elkészíthető lesz, ami tevékenységének „gerincoszlopát” adhatja majd.

A pecsétani vizsgálat azonban rámutat történetírásunk hiányosságára: a 15. századi világi pecséthasználat behatóbb, mélyebb vizsgálatára. Analógia hiányában csak saját gyűjtésemre alapozva vonhatok párhuzamot. Ugyanakkor bízom benne, hogy gyengének tűnő bizonyításom a rendelkezésünkre álló pecsétanyag feldolgozását követően is megállja a helyét. Ennek előremozdítását kívánom elvégezni a magam szerény hozzájárulásaként az 1439 és 1457 között kiadott sokpecsétes oklevelek összegyűjtésével, publikálásával. Ennek segítségével könnyebbé válhat más országnagyok pecsétmutatójának elkészítése. Érdemes lenne például egy hasonlóan hosszú ideig működő országnagy pecséthasználatát megvizsgálni. Az országbírói, vagy nádori pecséthasználat talán túl sokrétű ehhez, de egy erdélyi vajda, vagy más nagyobb országos méltóság pecsétani vizsgálata célravezetőbb lenne.

TÁBLÁZAT: Perényi János tárnokmester által ismert kiadott, vagy megerősített iratainak mutatója.

Sorszám	Dátum	Regeszta	Pecsét	MNL OL DL-DF jelzet	Megjegyzés
1.	1424. jan. 31. Terebes	Perényi Imre fia János nyugtája Feledi vajda fia Leusták (egr.) részére 3000 forint zálogösszege-ről. ¹²⁸	1.	DL 11470.	
2.	1432. ápr. 1. Terebes	Perényi János nyugtája a Jászói konvent részére 2000 forint zálogösszege-ről.	-	DF 232 913.	SNA Konvent premonstrátov v Jasove, Fasc. 10. Nr. 145.
3.	1436. júl. 18. Terebes	Perényi János nyugtája Somosi György és János részére 500 forint zálogösszege-ről.	2.	DL 12 937.	
4.	1439. márc. 15. Buda	Perényi János tárnokmester ítélet-levele a Miklós Balázs és Kassai István pesti polgárok tárnoki széken tartott perről.	3.	DF 239 718.	AHMBNr.1610.
5.	1440. febr. 17. Kassa	János zengi püspök, TallóciMatkó dalmát és szlavón bán, Perényi János tárnokmester, Pálóci László volt udvarmester és Marcali Imre somogyi ispán követek levele. ¹²⁹	-	-	Fennmaradt korabeli egyszerű másolatban. SAP PP Nr. 203/A

¹²⁸ ZSO XI. 82. sz.¹²⁹ IVÁNYI 1931. 122. 272. sz.

6.	1440. febr. 17. Eperjes	Perényi János tárnokmester levele az egri káptalanhoz. ¹³⁰	-	DF 213 043.	ŠAP PB Nr. 361.
7.	1440. márc. 9. Krakkó	János zengi püspök, TallóciMatkó dalmát és szlavón bán, Perényi János tárnokmester, Pálóci László volt udvarmester és Marcali Imre somogyi ispán követek levele. ¹³¹	NA ¹³²	DF 289 004.	AGADW Nr.5572.
8.	1440. jún. 29. Buda	Az ország rendjei, 8 főpap, 55 főúr – köztük Perényi János – és a megyei követek eskü alatt erősítik meg I. Ulászló királlyá választását és érvénytelenítik V. László megkoronázását. ¹³³	2.	DF 289 006.	Csak megerősítés. AGADW Nr.5575.
9.	1440. júl. 17. Székesfehérvár	Az ország rendjei, 6 főpap, 25 főúr – köztük Perényi János – és a megyei követek I. Ulászló királyt koronázása alkalmából megerősítik jogaiban. ¹³⁴	2.	DF 289 009.	Csak megerősítés. AGADW Nr.5581.
10.	1442. febr.22. Füzér	Perényi János tárnokmester Besenyő Lászlónak zálogba adja 200 forintért Perényi Péter fia János Terebes birtokát annak kiszabadítása érdekében. ¹³⁵	-	DL 844 54.	Az eredeti oklevél a leleszi konvent átirásában is fennmaradt I. DF 222 359. és DL 84 491.
11.	1442. márc. 27. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Bártfa városához. ¹³⁶	2.	DF 213 069.	
12.	1443. febr. 2. Terebes	Perényi János tárnokmester nyugtája Pálóci László részére 3000 forint zálogösszeg lefizetéséről.	2.	DL 13705.	
13.	1444. ápr.18. Buda	Az országgyűlés rendjei – Perényi János (senior) – megerősítik I. Ulászló dekrétumát. ¹³⁷	-	DL 13 827.	Eskütárs pecsét nélkül.
14.	1445. júl. 8. Szina	A felső-magyarországi rendek, 3 főkapitány, 14 főúr – köztük Perényi János tárnokmester –, 5 egyházi és 9 világi előkelő, valamint hét megye követeként 13 nemes határozatokat hoznak a rend helyreállítására. ¹³⁸	-	DF 270 275.	Csak megerősítés. AMKCS. Nr. 235.
15.	1446. dec. 30. Terebes	Perényi János tárnokmester a Bártfa és Eperjes városok közt a vászonfehérítés miatt folyó pert elhalasztja. ¹³⁹	3.	DF 228 693.	ŠAP PP Nr. 231.
16.	1447. ápr. 2. Buda	Perényi János tárnokmester előtt Péter budai polgár és a Szent Lőrincről elnevezett budai pálos kolostor képviselői peres ügyükben békét kötnek.	-	DL 14 074.	Fennmaradt átirásban a kapornoki konvent 1453. dec. 27-én kelt oklevelében.

¹³⁰ IVÁNYI 1910. 65. 354. sz.¹³¹ KATONA 37–40.¹³² A pecsétek képeit az MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában Kutatócsoport keretén belül megrendeltük a levéltártól, a digitalizálás folyamatban van.¹³³ DOGIEL 54–56. Vö. MÁLYUSZ 1957. 76. 128. jegyzet.; ENGEL 2001. Főrendek 1440C.¹³⁴ KOVACHICH 235–243. Vö. MÁLYUSZ 1957. 77. 131. jegyzet.; ENGEL 2001. Főrendek 1440D.¹³⁵ NAGY 628.¹³⁶ IVÁNYI 1910. 68. 380. sz.¹³⁷ DRH 334–7. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1444A.¹³⁸ TELEKI X. 168. p. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1445B.¹³⁹ IVÁNYI 1931. 138. 309. sz.

17.	1447. ápr. 2. Buda	Perényi János tárnokmester átírja Hebenstreith János kassai bíró levelét.	-	DF 263 717.	Fennmaradt átírásban a székesi káptalan 1454. szept. 16-i oklevelében.
18.	1447. jún. 16. Pest	Perényi János tárnokmester a Bártfa és Eperjes közötti vászonfehérítési pert elhalasztja. ¹⁴⁰	3.	DF 228 699.	ŠAP PP Nr. 237.
19.	1447. szept. 13.	Az ország rendjei, Hunyadi kormányzó, 10 főpap, 18 főúr – köztük Perényi János tárnokmester – ,17 előkelő és 123 megyei követ) elismerik, hogy Buda várát átvették Hédervári Imrétől. ¹⁴¹	-	-	
20.	1448. febr. 13. Terebes	Perényi János tárnokmester megengedi Butkai András jobbágynak Kozma fia Györgynek, hogy Terebes mezővárosba költözési feltételének eleget tegyen.	3.	DL 66 917.	
21.	1448. ápr. 24. Füzér	Perényi János tárnokmester levele Eperjes városához. ¹⁴²	3.	DF 228 708.	ŠAP PP Nr. 245.
22.	1448. máj. 5. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Bártfa városához. ¹⁴³	3.	DF 213 190.	ŠAP PB Nr. 570.
23.	1448. máj. 1. Terebes	Perényi János tárnokmester nyugtája Ung vármegye nemesei részére 240 forint adó felvételéről. ¹⁴⁴	3.	DL 31575.	
24.	1448. máj. 10. Terebes	Perényi János tárnokmester nyugtája Csicserei Zsigmond részére, 150 és 80 forint adó beszolgáltatásáról. ¹⁴⁵	-	DL 31 576.	
25.	1449. ápr. 22. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Hunyadi János kormányzóhoz. ¹⁴⁶	-	DF 213 215.	ŠAP PB Nr. 535.
26.	1441-1449. castronostro...	Perényi János tárnokmester parancslevele.	-	DF 234 287.	Pontos dátuma kiszakadt.
27.	1450. febr.24. Buda	Perényi János tárnokmester levele Pozsony városához.	3.	DF 240 052.	AHMBNr. 2517.
28.	1450. márc. 28. Mezőkövesd	Hunyadi János és az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – utasítják Nógrád megyét a rendkívüli adó behajtására. ¹⁴⁷	-	DL 73 005.	
29.	1450. márc. 28. Mezőkövesd	Hunyadi János és az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – fegyverszünetet kötnek Jiskrával. ¹⁴⁸	-	DF 252 476. folio 8r-9v.	Egyszerű átírásban maradt fenn.
30.	1450. máj. 20. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Bártfa városához. ¹⁴⁹	-	DF 213 247.	ŠAP PB Nr. 567.
31.	1450. máj. 28.	Perényi János tárnokmester levele valaki(k)hez.	-	DF 285 007.	SNA Leleszi konvent hiteleshelyi levéltára

¹⁴⁰ IVÁNYI 1931. 144. 315. sz.

¹⁴¹ SZENTPÉTERY 1902. 155–156.

¹⁴² IVÁNYI 1931. 149. 326. sz.

¹⁴³ WAGNER 1780. 64–65.; IVÁNYI 1910. 86. 504. sz.

¹⁴⁴ KÁRFFY 67.

¹⁴⁵ KÁRFFY 67.

¹⁴⁶ IVÁNYI 1910. 90. 528. sz.

¹⁴⁷ JÁSZAY 1841. 127–130. Vö. ENGEL 2001. 1450B.

¹⁴⁸ ENGEL 2001. Főrendek 1450A.

¹⁴⁹ IVÁNYI 1910. 97. 560. sz.

					AB Fasc. 35. Nr. 31.
32.	1451. márc. 20. Buda	Perényi János tárnokmester előtt Perényi Péter fia János és Farkas budai zsidó lakos megegyezést kötnek. ¹⁵⁰	-	DL 70 900.	Fennmaradt átírásban Perényi János tárnokmester 1452. szept. 20-i oklevelében.
33.	1451. ápr. 20. Terebes	Perényi János tárnokmester nyugtája PelsőciBebek Imre és felesége, Veronika részére 158 forint tartozásról.	3.	DL 70 241.	
34.	1451. szept. 10. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Bártfa városához. ¹⁵¹	-	DF 213 344.	ŠAP PB Nr. 658.
35.	1452. márc. 5. Bécs	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – és a rendek szövetsége az osztrák rendekkel V. László kiszabadítására. ¹⁵²	4.	DF 287 198.	HHStAAUR 1452. III. 5.
36.	1452. ápr. 13. Buda	Perényi János tárnokmester levele Pozsony városához.	4.	DF 240 148.	AHMB Nr. 2731.
37.	1452. aug. 24. Körmöcbánya	Hunyadi János és eskütársai – köztük Perényi János tárnokmester – békét kötnek Jiskrával. ¹⁵³	-	DF 235 587.	Eskütárs pecsét nélkül.
38.	1452. szept. 14.	Perényi János tárnokmester ítéletlevele.	4.	DF 240 179.	AHMB Nr. 2774.
39.	1452. szept. 14. Füzér	Perényi János tárnokmester ítéletlevele.	4.	DF 242 414.	AHMB Nr. 2775.
40.	1452. szept. 20. Buda	Perényi János tárnokmester ítéletlevele Perényi Péter fia János és Farkas budai zsidó lakos perében. ¹⁵⁴	4.	DL 70900.	
41.	1452. dec. 14. Pozsony	Perényi János tárnokmester nyugtája Csenkei János részére.	-	DF 242 420.	AHMB Nr. 2781.
42.	1454. jan. 16. Buda	Perényi János tárnokmester ítéletlevelében a budai káptalannak ítéli a budai hajóvám harmadát. ¹⁵⁵	-	DL 106 096.	Az eredeti oklevél V. László király 1454. jún. 14-i oklevelében átírva (DL 106 097.) és egy 1720-as egyszerű másolatban (DL 67.) is fennmaradt.
43.	1454. jan. 30. Buda	Perényi János tárnokmester parancslevele.	4	DL 14 784.	
44.	1454. szept. 24. Buda	Perényi János, László király tárnokmesterének parancsa Nagyszombat városának.	4.	DF 279 651.	ŠAB PT Nr. 90.
45.	1454. nov. 22. Terebes	A felső-magyarországi országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester –, és rendek intézkedéseket hoznak az országrész védelmére. ¹⁵⁶	-	DL 31 664.	

¹⁵⁰ TRINGLI 2008. 236. 480. sz.¹⁵¹ IVÁNYI 1910. 107. 650. sz.¹⁵² KATONA XIII. 819–826. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1452.; LÖVEI 2009a 112.¹⁵³ TÓTH-SZABÓ 1917. 262–263. Vö. SZITNYAI¹⁵⁴ TRINGLI 2008. 237. 483. sz.¹⁵⁵ KNAUZ 1862. 21.¹⁵⁶ HO VII. 470–475. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1454A.

46.	1455. júl. 21. Buda	Az országnagyok, 4 főpap és 12 főúr – köztük Perényi János tárnokmester – levele V. Miklós pápához. ¹⁵⁷	-	-	
47.	1456. márc. 15. ?	Perényi János, László király tárnokmesterének ítéletlevele.	-	DF 257 022.	Fennmaradt átírásban V. László 1457. január 12. után kelt oklevelében.
48.	1456. márc. 19. Buda	Perényi János, László király tárnokmesterének ítéletlevele	3.	DF 255 752.	HDA 105-107.
49.	1456. márc. 19. után. ?	Perényi János tárnokmester ítéletlevele.	-	DF 257 022.	Fennmaradt tartalmi átírásban V. László 1457. január 12. után kelt oklevelében.
50.	1456. márc. 21. Buda	Perényi János, László király tárnokmesterének nyugtája Pozsony városának részére.	3.	DF 240 353.	AHMB Nr. 3079.
51.	1456. júl. 15. Zemplén	A felső-magyarországi országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – szerződése Kassával és Talafusz Jánossal. ¹⁵⁸	3.	DF 270 319.	AMK CS. Nr. 279.
52.	1456. aug. 8. Terebes	Pálóci László országbíró és Perényi János tárnokmester levele Bártfa városához. ¹⁵⁹	-	DF 213 596.	ŠAP PB Nr. 904.
53.	1456. szept. 4. Terebes	Perényi János, László király tárnokmesterének levele Bártfa városához. ¹⁶⁰	-	DF 213 600.	ŠAP PB Nr. 907.
54.	1456. szept. 18. Terebes	Perényi János tárnokmesterkérvénye V. László királyhoz. ¹⁶¹	3.	DF 228 777.	ŠAP PP Nr. 296.
55.	1456. okt. 26. Terebes	Perényi János, László király tárnokmesterének levele Bártfa városához. ¹⁶²	3.	DF 213 611.	ŠAP PB Nr. 918.
56.	1457. jan. 28. Buda	Perényi János tárnokmester nyugtája Nagyszombat városának részére.	3.	DF 279 657.	ŠAB PT Nr. 96.
57.	1457. márc. 29. Terebes	Perényi János tárnokmester levele Bártfa városának. ¹⁶³	-	DF 213 649.	ŠAP PB Nr. 955.
58.	1457. márc. 30. Terebes	Perényi János, László király tárnokmesterének levele Bártfa városához. ¹⁶⁴	-	DF 213 651.	ŠAP PB Nr. 957.
59.	1457. ápr. 13. Terebes	Perényi János, László király tárnokmesterének meghívó levele Bártfa városához. ¹⁶⁵	-	DF 213 654.	SAP PB Nr. 960.
60.	1457. aug. 7. Kassa	Perényi János tárnokmester perhatalasztó levele. ¹⁶⁶	3.	DF 228 788.	SAP PP Nr. 305.

¹⁵⁷ FEJÉR 1844. 215–216. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1455B.

¹⁵⁸ TELEKI X. 528–529. Vö. ENGEL 2001. Főrendek 1456.

¹⁵⁹ IVÁNYI 1910. 142. 896. sz.

¹⁶⁰ IVÁNYI 1910. 142. 899. sz.

¹⁶¹ Szeptember 15-ei kelettel IVÁNYI 1931. 172. 391. sz.

¹⁶² WAGNER 1780. 65–66. Vö. IVÁNYI 1910. 143. 911. sz.

¹⁶³ IVÁNYI 1910. 149. 950. sz.

¹⁶⁴ IVÁNYI 1910. 149. 951. sz.

¹⁶⁵ IVÁNYI 1910. 150. 954. sz.

¹⁶⁶ IVÁNYI 1931. 175. 402. sz.

61.	1457. szept. 8. Kassa	Perényi János tárnokmester és a felső részek kapitánya valamint Jan Jiskra szintén a felső részek kapitánya V. László király nevében békét köt Szilágyi Mihály nándorfehérvári kapitánnyal. ¹⁶⁷	-	DF 213 674.	Egykorú egyszerű másolatban maradt fenn.
62.	1457. szept. 30. Szikszó	Perényi János tárnokmester és a felső részek kapitánya parancslevele.	3.	DL 107 792.	
63.	1457. nov. 29. Buda	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – értesítik Eperjes városát V. László haláláról. ¹⁶⁸	-	DF 228 791.	SAP PP Nr. 308.
64.	1457. nov. 29. Buda	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – értesítik Bártfa városát V. László haláláról. ¹⁶⁹	-	DF 213 680.	SAP PB Nr. 987.
65.	1457. dec. 1. Buda	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – értesítik Kassa városát V. László haláláról, és meghívják a következő országgyűlésre. ¹⁷⁰	3.	DF 270 334.	AMKCS. 294.
66.	1457. dec. 1. Buda	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – értesítik Sopron városát V. László haláláról, és meghívják a következő országgyűlésre. ¹⁷¹	-	DF 203 229.	Egykorú egyszerű másolatban maradt fenn.
67.	1457. dec. 6. Buda	Az országnagyok – köztük Perényi János tárnokmester – levele a Bazini grófokhoz. ¹⁷²	-	DF 250 248.	Fennmaradt átírásban a pozsonyi káptalan 1457. dec. 9-i oklevelében.
68.	1457. dec. 22. Terebes	Perényi János tárnokmester és a felső részek kapitányának levele Bártfa városához. ¹⁷³	-	DF 213 682.	SAP PB Nr. 989.
69.	1458. febr. 28. Buda	Perényi János tárnokmester nyugtája Pozsony városának részére.	3.	DL 44 858.	

¹⁶⁷ TÓTH-SZABÓ 1917. 416–418. Vö. IVÁNYI 1910. 153. 975. sz.¹⁶⁸ IVÁNYI 1931. 176. 405. sz. Vö. NOVÁK 2013.; ENGEL 2001. Főrendek 1457.¹⁶⁹ November 23-ai kelettel IVÁNYI 1910. 154. 981. sz. Vö. NOVÁK 2013.¹⁷⁰ KOVACHICH 290–291. ENGEL 2001. Főrendek 1457.¹⁷¹ HÁZI I/4. 240–241. Vö. NOVÁK 2013.¹⁷² Vö. NOVÁK 2013.¹⁷³ IVÁNYI 1910. 154. 983. sz.

BIBLIOGRÁFIA

- AGADW
AHMB
ÁLDÁSY 1910.
AMK AS
AMK CS
BÁNDI 1991.
BÁNDI 1993.
BÁRÁNY 2013.
BERTÉNYI 1976.
BERTÉNYI 2006.
BORECZKY 1904.
C. TÓTH 2010.
CZOBOR 1872.
CSÁNKI
DOGIEL
DRH
EMÓDI 1996.
ENGEL 1984.
ENGEL-LÓVEI-VARGA 1983.
ENGEL 2001.
FEJÉR 1844.
FÜGEDI 1970.
HÁZI
HEGEDŰS 2000.
HDA
HHSTA
HO
IVÁNYI 1910.
- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawiedok. perg. nr.
Pozsony város levéltára: Archiv hlavněhomesta SR Bratislavy.
ÁLDÁSI Antal: A magyar országgyűlés követtsége V. Lászlóhoz 1452. október havában. *Századok* 44 (1910) 7. szám. 554–562.
Kassa város Levéltára: Archiv mesta Košíc Archivum Secretum
Kassa város Levéltára: Archiv mesta Košíc Collectio Schwarzenbachiana
BÁNDI Zsuzsanna: A Magyar Országos Levéltár Mátyás-kori pecsétkiállításának katalógusa (1990. április 6–október 6.). *Levéltári Közlemények* 62 (1991) 57–150.
BÁNDI Zsuzsanna: A Magyar Országos Levéltár Jagelló-kori pecsétkiállításának katalógusa (1991. szeptember 20–1992. június 30.). *Levéltári Közlemények* 64. (1993) 107–142.
BÁRÁNY Attila: A fejedelmi lovagrendek hatása a magyar bárói társadalomban. In: *A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok*. Szerk.: PAPP Klára–PUSKI Levente. Debrecen, 2013. 11–43.
BERTÉNYI Iván: *Az országbírói intézmény története a XIV. században*. Budapest, 1976.
BERTÉNYI Iván: Pecséttan. In: *A történelem segédtudományai*. Szerk.: BERTÉNYI Iván. Budapest, 2006. 241–263.
BORECZKY Elemér: *A királyi tárnokmester hivatala 1405-ig*. Budapest, 1904.
C. TÓTH Norbert: Rozgonyi Simon országbirósága (1409–1414). In: *"Fons, skepsis, lex." Ünnepi tanulmányok a 70 esztendő Makk Ferenc tiszteletére*. Szerk.: ALMÁSI Tibor–RÉVÉSZ Éva–SZABADOS György. Szeged, 2010. 49–75.
CZOBOR BÉLA: *Magyarország világi és egyházi hatóságai kiadott pecsétjeinek jegyzéke*. Pest, 1872.
[CSÁNKI Dezső]: *A Magyar Királyi Országos Levéltár Diplomatikai Osztályában őrzött pecsétek mutatója*. Kiadja az Országos Levéltár. Budapest, 1889.
DOGIEL, Marcina: *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lituaniae. Tomus I. Vilnae*, 1758.
DRH
Decretaregni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungarns 1301-1457. Collectionem manuscriptam Francisci Döry additamentis auxerunt. Georgius BÓNIS–Vera BÁCSEAI. (Publicationes Archivi Nationalis Hungarici. II. Fontes. 11.) Budapest, 1976.
EMÓDI Tamás: A kusalyi Jakcsok származása és címeres emlékei. *Turul* 69 (1996: 3–4.) 57–66.
ENGEL Pál: Hunyadi János kormányzó itineráriuma, 1446–1452. *Századok* 118 (1984) 5. 974–997.
ENGEL Pál–LÓVEI Pál–VARGA Livia: Zsigmond-kori bárói síremlékeinkről. *Ars Hungarica* 11 (1983: 1) 21–48. 209–224.
ENGEL Pál: Magyarország világi archontológiája: 1301–1457. In: *Magyar középkori adattár (CD-ROM)*. Budapest, 2001.
FEJÉR György: *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad*. Budae, 1844.
FÜGEDI Erik: *A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása. Történeti statisztikai kötetek*. Budapest, 1970.
HÁZI Jenő: *Sopron szabad királyi város története*. I. rész. 1–7. köt. II. rész 1–6. köt. Oklevelek. Sopron, 1921–1943.
HEGEDŰS András: *Megpecsételt történelem: középkori pecsétek Esztergomból*. Szerk.: HEGEDŰS András. Esztergom, 2000.
Hrvát Állami Levéltár Zágrábi káptalan levéltára: Hrvatski Državni Arhiv Archivum capituli Zagrabienensis: Acta loci credibilis, Series II.
Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien.
Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. I–VIII. Győr–Budapest, 1865–1891.
Bártfa szabad királyi város levéltára 1319–1526. Összeáll.: IVÁNYI Béla. Budapest, 1910.

- IVÁNYI 1931. *Eperjes szabad királyi város levéltára 1245–526*. Írta és összeáll.: IVÁNYI Béla. Szeged, 1931.
- JÁSZAY 1841. *Okleveles iordalék. Közli, bev. és jegyz. JÁSZAY Pál*. In: *Tudománytár Értekezések*. 10. kötet. 1841. 8. füzet. 127–130.
- KATONA *KATONA István: Historia critica regum Hungariae. Ex fide domesticorum et exteriorum scriptorum concinnata*. Tomulus VI. Ordine XIII. Pest, 1790.
- KÁRFFY *KÁRFFY Ödön: A Csicsery család levéltára. Negyedik közlemény. Történelmi Tár* (1902) 4. sorozat 2. kötet. 6–80.
- KNAUZ 1859. *KNAUZ Nándor: Az országos tanács és országgyűlések története: 1445–1452*. Pest, 1859.
- KNAUZ 1862. *KNAUZ Nándor: A budai káptalan regesztái 1148–1649. Történelmi Tár* (1862) 1. sorozat. 12. kötet. 3–156.
- KOMÁROMY 1887. *KOMÁROMY András: Heraldikai és Sphraistikai adalékok a „Harmincpecsétetes oklevél 1511-ből” című értekezéshez*. (3. közlemény). *Turul* 5 (1887: 3) (5) 130–140.
- KOVACHICH *KOVACHICH Márton György: Vestigia comitorum apud hungaros ab exordio regnieorum in Pannonia, usque ad hodiernum diem*. Budae, 1790.
- KÖRMENDI 2009. *KÖRMENDI Tamás: A magyarországi nemzeti címerek kialakulásának kérdéséhez. Századok* 143 (2009: 2) 391–426.
- KÖRMENDI 2014. *KÖRMENDI Tamás: Zsigmond király hatalmi reprezentációja—előadás. In: „Causa unionis causa fidei, causa reformationis in capite et membris.” Konferencia a Konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából*. 2014. november 6.
- KUBINYI 1979. *KUBINYI András: A magyarországi városok országrendiségének kérdéséhez: különös tekintettel az 1458–1526 közti időre. In: Tanulmányok Budapest múltjából* (1979: 21) 7–48.
- KUMOROVITZ 1937. *KUMOROVITZ Lajos Bernát: A specialis praesentia regia pecséthasználata Zsigmond korában. In: Emlékkönyv Domanovszky Sándor születése hatvanadik fordulójának ünnepére*. Szerk.: BAKÁCS István János et al. Budapest, 1937. 422–439.
- KUMOROVITZ 1993. *KUMOROVITZ L. Bernát: A magyar pecséthasználat története a középkorban. = Der Gebrauch von Siegeln in Ungarn im Mittelalter*. (második, bővített és javított kiadás). Budapest, 1993.
- LÓVEI 2009a *LÓVEI Pál: „...jelen levelünket ...szokott pecsétjeinkkel meg is erősítettük ...” - Sokpecsétetes oklevelek megpecsételési folyamata. In: „A feledés árja alól új földeket hódítok vissza”: Írások Timár Árpád tiszteletére*. Szerk.: BARDOLY István–JURECSKÓ László–SÜMEGI György. Budapest, 2009. 109–117.
- LÓVEI 2009b *LÓVEI Pál: „Posuit hoc monumentum pro aeternamemoria” — Bevezető fejezetek a középkori Magyarország síremlékeinek katalógusához. Akadémiai doktori disszertáció*. Budapest, 2009.
- MNL OL DL–DF *A Középkori Magyarország Levéltári Forrásainak Adatbázisa. Készült a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár 1874–2009 között a Mohács előtti gyűjteményekhez készült levéltári segédletek elektronikus feldolgozásával. Szerk. RÁCZ György. Internetes kiadás (Diplomatikai Levéltár–Diplomatikai Fényképtár DL–DF 5.1). Bp. 2010. (<http://mol.arcanum.hu/dldf>).*
- MÁLYUSZ 1957. *MÁLYUSZ Elemér: A magyar rendi állam Hunyadi korában: első rész. In: Századok* 91 (1957: 1–4) 46–123.
- MŰVÉSZET ZSIGMOND *Művészet Zsigmond király korában, 1387–1437. II. kötet Katalógus*. Szerk.: BEKE László–MAROSI Ernő–WEHLI Tünde. Budapest, 1987.
- MŰVÉSZET LAJOS *Művészet I. Lajos király korában 1342–1382*. Szerk.: MAROSI Ernő–TÓTH Melinda–VARGA Livia. Budapest, 1982.
- NAGY 1873. *NAGY Gyula: A Lónyayak deregnyei levéltára XIV. és XV-ik századi okmányairól. Századok* 7. (1873) 619–633.
- NOVÁK 2011. *NOVÁK Ádám: Johannes de Peren Magister Tavernicorum Regalium. In: Keresztény szellemben a tudomány útján: III. Kárpát-medencei Keresztény Tudományos Diákköri Konferencia válogatott tanulmányai*. Szerk.: KOZMA Gábor. Szeged, 2011. 103–114.

- NOVÁK 2012. NOVÁK Ádám: Adalékok egy 15. századi tárnokmester tevékenységéhez. In: *Hallgatói Műhelytanulmányok I. Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Történelmi Intézet*. Szerk.: BARTA Róbert–KEREPESZKI Róbert–SZENDREI Ákos. Debrecen, 2012. 24–29.
- NOVÁK 2013. NOVÁK Ádám: Levelek Budáról. Az országnagyok levelei a városoknak V. László halála után. In: *Micae Mediaevales III. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról*. Szerk.: GÁL Judit–PÉTERFI Bence–VADAS András–KRANZIERITZ Károly. Budapest, 2013. 153–166.
- NOVÁK 2014. NOVÁK Ádám: A sasember fiai. Egy főúri család és familiája Luxemburgi Zsigmond kíséretében. In: „*Causa unionis causa fidei, causa reformationis in capite et membris*.” *Tanulmányok a Konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából*. Szerk.: BARÁNY Attila–PÓSAN László. Debrecen, 2014. 385–400.
- NOVÁK BIRTOKLÁSTÖRTÉNET NOVÁK Ádám: Egy felső-magyarországi bárói család birtoklástörténete 1465-ig. A terebesi Perényiek. *Agrártörténeti szemle* (megjelenés alatt).
- NOVÁK REZIDENCIA NOVÁK Ádám: Rezidencia-választás kérdése a Perényi családban – Csorbakő szerepe. In: *DOSZ Tavasz Szél 2014 Konferenciakötet* (megjelenés alatt).
- NOVÁK SOKPECSÉTES NOVÁK Ádám: Sokpecsétes oklevelek 1439 és 1457 között – egy kutatási terv és első eredményeinek bemutatása. In: *A Középkorral Foglalkozó Doktoranduszok Konferenciája 2014. 06. 05–06. ELTE Tanulmánykötet* (megjelenés alatt).
- NOVÁK SEALS NOVÁK Ádám: Seals of Noblemen in the Fifteenth Century. In: *Műveltség és társadalmi szerepek: az arisztokrácia változó társadalmi szerepe konferenciakötet* (megjelenés alatt).
- PÁLOSFALVI 2004. PÁLOSFALVI Tamás: A pozsonyi vár elfoglalása 1450-ben. In: *Analecta Mediaevalia II. Várak, templomok, ispotályok. Tanulmányos a magyar középkorról*. Szerk.: NEUMANN Tibor. Piliscsaba, 2004. 197–219.
- PRAY PRAY György: *Syntagma historicum de sigillis regum et reginarum Hungariae pluribusque aliis. Opus postumum cum XVI. Tabulis aeri incis.* Budae, 1805.
- ŠAP PP Eperjes város levéltára: Státny archív v Prešove, Pobočka Prešov,
- ŠAP PB Bártfa város levéltára: Státny archív v Prešove, Pobočka Bardejov
- ŠAB PT Nagyszombat város levéltára: Státny archív v Bratislave Pobočka Trnava
- ŠAL PL Lőcse város levéltára: Státny archív v Levoči, Pobočka Levoči
- SNA Szlovák Nemzeti Levéltár: Slovenský Národný Archív
- SOLYMOSI 2010. SOLYMOSI László: Levelesített káptalanok: Eger és Csázma pecsétjei a középkorban. In: „*Fons, skepsis, lex*.” *Ünnepi tanulmányok a 70 esztendő Makk Ferenc tiszteletére*. Szerk.: ALMÁSI Tibor–RÉVÉSZ Éva –SZABADOS György. Szeged, 2010. 391–402.
- SUNKÓ SUNKÓ Attila: *Pecsétgyűjtemény V szekció* (MOL segédletei 23.) 2006.
- SZENTPÉTERY 1995. SZENTPÉTERY Imre: *Magyar oklevéltan*. Budapest, 1995.
- SZENTPÉTERY 1902. SZENTPÉTERY Imre: Hédervári Imre 1447-iki felmentő levele. *Turul* 20 (1902) 4. szám. 153–165.
- SZENTPÉTERY IFJ. 1934. IFJ. SZENTPÉTERY Imre: *A tárnoki ítélőszék kialakulása. Századok* 68 (1934) pótfüzet 510–590.
- SZITNYAI A körmöczbányai békekötés 1452-ben. Közli: SZITNYAI József. *Történelmi Tár* 32. (1884) 594–612.
- TELEKI TELEKI József gróf: *Hunyadiak kora Magyarországon. X-XII. Okmánytár*. Pest, 1853–1857.
- TÓTH-SZABÓ 1917. TÓTH-SZABÓ PÁL: *A cseh-husza mozgalma és uralom története Magyarországon*. Budapest, 1917.
- TRINGLI 2008. *A Perényi család levéltára 1222–1526*. Közzéteszi: TRINGLI István (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 44.) Budapest, 2008.
- TUTKÓ 1861. TUTKÓ József: *Szabad királyi Kassa városának történelmi évkönyve*. Kassa, 1861.
- WAGNER 1778. WAGNER Károly: *Collectanea genealogico-historica illustrium Hungariae familiarum, quae jam interciderunt. Decas I. Ex Ms. potissimum eruit, et scutis Gentilitiis auxit Carolus Wagner*. Budae, 1778.
- WAGNER 1780. WAGNER Károly: *Diplomatarium comitatus Sarosiensis, quod ex tabulariis et codicibus manuscriptis. Posonii–Cassoviae*, 1780.

- ZICHY *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idős ágának okmánytára = Codex diplomaticus domus seniori scomitum Zichy de Zich et Vasonkeő. Szerk.: NAGY Imre–NAGY Iván–VÉGHÉLY Dezső. Pest, 1872–1931.*
- ZsO *Zsigmondkori oklevéltár I–II/1–2 (1387–1410). Összeállította MÁLYUSZ Elemér; III–VII (1411–1420). Mályusz Elemér kéziratát kiegészítette és szerkesztette BORSA Iván; VIII–IX (1421–1422). BORSA Iván –C. TÓTH Norbert; X (1423). C. TÓTH Norbert; XI. (1424) NEUMANN Tibor–C. TÓTH Norbert; XII. (1425). Közzéteszi C. TÓTH Norbert–LAKATOS Bálint. Budapest, 1951–2013. (A Magyar Országos Levéltár kiadványai II: Forráskiadványok I, 3–4, 22, 25, 27, 32, 37, 39, 41, 43, 49, 52.)*

NOVÁK, ĀDĀM

Aspects of the Inquiry for the Operation of a 15th century Aristocrat – the Seals of John Perényi, Master of the Treasury

I have been studying János Perényi's career since 2009. In the essays I have published since then I covered the outline of his career, his relation to royal power and to the magnates and his position within the national council. In my papers which are about to be published I examined the beginning of his political career, the history of his family's possessions and the use of their residence. Besides the conclusions of the literature, these studies are based mainly on already published diplomas and on the sources I have collected. In my present paper I intend to summarize the results of the sources collection I have carried out in the course of my studies abroad and during my professional practices. Conducting a research in the archives of the MNL OL and also in the archives of the free royal cities of Upper-Hungary I collected the charters issued or confirmed by János Perényi. I used the database of the MNL OL DL–DF as the basis of my investigation. Since I was predominantly interested in the seals attached to the charters, the inspection of the diplomas and letters kept abroad was inevitable. I photographed all these seals or had them photographed.

As a result of my research I created a database which contains the charters issued or confirmed by János Perényi and also the seals attached to these charters. I publish these information in a summarizing table at the end of this paper. My work could not have been completed without listing the polysigillic diplomas and were issued between 1439 and 1457. My studies written about the building of this database together with the conclusions I have drawn from it will be available to the public soon.

Based on the above mentioned database and also on my previous research I try to find out whether the seal usage of Perényi reflected his relation to national politics and the role he played in it and his party affiliations. For my investigation I also use the results of the works written on the functioning and seal usage of medieval judicial offices, the results of already published itineraries and discourses on political history.